

Urszula Ordon

Kierunki przeobrażeń współpracy współczesnej rodziny i szkoły

---

Edukacja Elementarna w Teorii i Praktyce : kwartalnik dla nauczycieli nr 2,
41-44

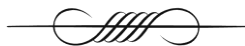
2006

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

- Jan Paweł II, *List do Rodziny. List do Dzieci*, Częstochowa 2005.
- Kawula S., *Rodzina jako grupa i instytucja opiekuńczo-wychowawcza*, [w:] *Pedagogika rodziny*, red. S. Kawula, J. Brągiel, A. W. Janke, Toruń 2000.
- Kochan S.K., *Rola rodziny w wychowaniu w ujęciu Hellen Key*, [w:] *Rodzinnie i pozarodzinne środowiska wychowawcze*, (red.) A. Siedlaczek-Szwed, I. Wagner, Częstochowa 2002.
- Mitros K., *O różnych formach kontaktu z rodzicami*, „Wychowanie w Przedszkolu” 2004, nr 4.
- Nowosad I., *Bądźmy razem, a nie obok*, „Wychowanie w Przedszkolu” 2001, nr 5.
- Opozda D., *Świadomość wychowawcza rodziców*, [w:] *Dziecko – Nauczyciel – Rodzice*, (red.) R. Piwowarski, Białystok – Warszawa 2003.
- Prabucka T., *Jakość usług przedszkola*, „Wychowanie w Przedszkolu” 2003, nr 2.
- Skoczyła-Krotka E., *Kształcenie nauczycieli w zakresie kultury języka*, [w:] *Historyczne i współczesne konteksty kształcenia nauczycieli wczesnej edukacji*, (red.) W. Leżańska, Łódź 2004.
- Stachoń K., *Kącik informacyjny dla rodziców*, „Wychowanie w Przedszkolu” 2000, nr 9.
- Szlufik W., *Zadania przedszkola w zakresie kształtowania właściwych postaw społecznych u dzieci*, [w:] *Optymalizacja procesu dydaktyczno-wychowawczego w przedszkolu i w klasach I–III*, (red.) W. Szlufik, U. Ordon, Częstochowa 1998.
- Weselińska L., *Współpraca przedszkola z rodziną i środowiskiem*, [w:] *Postawy pedagogiki przedszkolnej*, (red.) M. Kwiatkowska, Warszawa 1985.

dr Urszula Ordon
Instytut Edukacji Przedszkolnej i Szkolnej
Akademii im. J. Długosza w Częstochowie

KIERUNKI PRZEOBRAŻEŃ WSPÓLPRACY WSPÓŁCZESNEJ RODZINY I SZKOŁY

Dokonujące się przeobrażenia społeczne, zmiana wizerunku współczesnej szkoły oraz potrzeba zbliżenia procesu edukacyjnego do warunków rzeczywistego życia, oczekiwań i wymogów społecznych, powodują potrzebę wprowadzania zmian w sferze współpracy szkoły z rodziną oraz relacji interpersonalnych na płaszczyźnie rodzice – nauczyciele. Zmiana ta najogólniej dotyczy demokratyzacji, humanizowania i uspołeczniania wspólnego działania, co oznacza oparcie wzajemnych kontaktów na idei partnerstwa, dialogu i podmiotowości. Refleksja pedagogiczna dotycząca działania rodziny i szkoły, zarówno w aspekcie teoretycznym, jak i praktycznym, „musi uwzględniać sferę wartości moralnych i związanych z nimi powinności jednostek ludzkich (...). Chodzi głównie o to, by w przestrzeni pedagogicznej – wyznaczonej relacją rodzina – szkoła – wszystkie osoby z nią związane mogły zająć, jeśli zechcą i potrafią, należne im miejsce”¹.

W kreowaniu poprawnych stosunków pedagogicznych konieczne jest zachowanie autonomii, harmonii i równowagi oraz uwzględnianie oczekiwań, pragnień i możliwości

¹ S. Kawula, J. Brągiel, A. W. Janke, (red.) *Pedagogika rodziny*, Toruń 1999, s. 200.

współczynników działania. W poszukiwaniu kierunków przemian uwzględnić należy wymiar aksjologiczny, właściwą rangę nadać należy naczelnym wartościom, jak: wolność, demokracja, prawo do życia i tożsamość człowieka, tolerancja, możliwość samorealizacji, rodzina, praca, edukacja, pluralizm, odpowiedni poziom życia materialnego i duchowego². Należy pamiętać, iż – w oparciu o wartości humanistyczne – współdziałaniu rodziny i szkoły powinna w większym stopniu przyświecać idea nie tylko „dla dobra dziecka”, a „za pośrednictwem dziecka” oraz „wspólnie z dzieckiem”³.

Podkreśla się potrzebę integracji⁴ wspólnych działań wychowawczych, istotnej zwłaszcza w warunkach występowania zróżnicowania aksjologicznego, kulturowego, obyczajowego i wyznaniowego, a także pojawiania się procesów i zachowań konfliktowych, dysonansowych, dezintegracyjnych. W kreowaniu wzajemnej integracji rodziny i szkoły duże znaczenie może mieć refleksja, namysł, dialog, mediacja, uzgadnianie, scalanie, kompromis, współdziałanie. Dobre funkcjonowanie współczesnej szkoły wymaga wypracowania optymalnego modelu koncepcji harmonijnych, zintegrowanych relacji. Wymaga również ścisłego zespolenia i aktywizowania różnych sojuszników szkoły działających w środowisku społecznym i otoczeniu szkoły. Mając na uwadze jakość działań edukacyjnych, a przede wszystkim dobro wszystkich uczestników procesu edukacji, należy dążyć do tego, by wzajemne relacje osiągały wysoki poziom współpracy⁵. Właściwe relacje między nauczycielami i rodzicami są szansą na wypracowanie wspólnego kierunku działań oraz stworzenie optymalnych warunków pełnego harmonijnego rozwoju i kształcenia dziecka.

Podjęmowane działania, przemyślane i akceptowane przez środowisko rodzinne i szkolne mogą służyć poprawie socjalizacyjno-wychowawczych możliwości współczesnych rodzin, wspomagając bardzo dziś ograniczone możliwości i umiejętności pedagogiczne rodziców – bezradnych wobec zagrożeń, jakie stwarza współczesna cywilizacja w odniesieniu do socjalizacji dzieci⁶. Istotne jest, aby rodzic w szkole postrzegany był jako partner, któremu należy się szacunek ze strony nauczyciela – eksperta i zaufanego doradcy w trudnych sprawach.

Podkreślając potrzebę zmiany w obszarze relacji rodzina – szkoła należy wyeksponować prawo współdecydowania rodziców o kształcie i jakości procesu edukacyjnego, a zatem budować ich przekonanie o współodpowiedzialności za efekty pracy dydaktyczno-wychowawczej. Tak więc koniecznością staje się inicjowanie i rozwijanie wzajemnych kontaktów, umożliwienie rodzicom rzeczywistego uczestnictwa i wpływu na warunki i jakość pracy szkoły, integrowanie wspólnych działań obu środowisk. Dobrze rozumiane partnerstwo wymaga wzajemnego szacunku, akceptacji i uwzględniania wzajemnych potrzeb. Budowaniu wzajemnych relacji partnerskich sprzyja: akceptacja wspólnych celów, przyjęcie kierunków działań, dobry klimat wychowawczy szkoły, poprawne relacje międzyludzkie, okazywanie wzajemnego szacunku, zaufania, tolerancji, otwartości i empatii, po wzajemne poszanowanie praw wszystkich uczestników procesu edukacji, umiejętność poprawnego prowadzenia komunikacji werbalnej i niewerbalnej, nawiązywania życzliwych relacji interpersonalnych.

² Tamże, s. 201.

³ Tamże, s. 203.

⁴ B. Pawlak, *Integracja oddziaływań wychowawczo-dydaktycznych nauczycieli i rodziców w edukacji wczesnoszkolnej*, [w:] *Edukacja wczesnoszkolna w kontekście reformy systemu szkolnego*, (red.) E. Marek i R. Więckowski, Piotrków Trybunalski 2000.

⁵ D. Szumna, *O nową jakość pedagogicznych relacji przedszkola i rodziny*, „Wychowanie w Przedszkolu” 2002, nr 6, s. 335–338.

⁶ Tamże, s. 340.

Współczesna szkoła jest zobowiązana w sposób jednoznaczny uznawać rodziców za partnerów współdecydujących o procesie kształcenia, aktywnie uczestniczących w kreowaniu sytuacji edukacyjno-wychowawczych w szkole, projektowaniu koncepcji zmian i ulepszeń dotyczących pracy szkoły, uzgadnianiu zakresu i charakteru wymagań szkolnych oraz trybu ich spełniania, konsultowaniu wyników osiąganych przez dziecko, a także uzgadnianiu działań wychowawczych podejmowanych w szkole.

Jak pisze J. Szempruch szans na optymalizację wzajemnej współpracy szkoły i rodziny i poprawę jej jakości upatrywać można w spełnieniu trzech podstawowych warunków:

1. „szkoła zna i akceptuje cele wychowawcze rodziny oraz uwzględnia je w swoich zadaniach;
2. szkoła szanuje cele wychowawcze rodziny i wspólnie z rodziną dąży do wspomagania rozwoju fizycznego, psychicznego, społecznego i duchowego dzieci i młodzieży;
3. szkoła sprzyja rozwojowi dzieci i młodzieży, stosując swoje specyficzne strategie, metody i środki w realizacji autonomicznych zadań, uwzględniających zarazem cele wychowawcze rodziców⁷.

Podjęmowana współpraca wymaga przestrzegania zasady: partnerstwa (równorzędne prawo i obowiązki wielostronnego przepływu informacji, jakości oddziaływań, realizacji spójnych jednokierunkowych, zgodnych celów) pozytywnej motywacji oraz aktywnej i systematycznej współpracy.

Wymiana i przekaz informacji we wspólnych relacjach przynieść mogą pozytywne efekty, jakimi będą procesy spełniające pewne warunki:

- będą przebiegać w przyjaznej atmosferze, z zapewnieniem poczucia bezpieczeństwa uczestniczących w nich osób,
- osoby podejmujące komunikację zadbają o uzyskanie informacji zwrotnych,
- wymiana informacji dokonywać się będzie systematycznie i sposób przekazu informacji odpowiadać będzie oczekiwaniom adresatów⁸.

A. Janke rozważając kwestię modyfikacji humanizowania wzajemnych relacji rodziny i szkoły, proponuje je oprzeć na modelu trójpodmiotowym. W proponowanym modelu zainteresowanych humanistycznie stosunków rodziny i szkoły chodzi o taki ich specyficzny kształt, który zakłada autentyczną, trójpodmiotowo partnerską współpracę potencjalnych współuczestników relacji (tj. co najmniej rodziców, dzieci-uczniów i nauczycieli), nacechowaną wolę ich dążenia do kreowania się wartościami ogólnoludzkimi (możliwymi do podzielenia niezależnie od istniejących różnic), opartą na osiągnięciu dobra wspólnego i osobistego zarazem oraz przejawianiem przez nich wobec samych siebie. W tym kontekście autor proponuje model relacji rodziców, dzieci-uczniów i nauczycieli bazujący na wielopłaszczyznowym wymiarze powiązań wspólnotowych: wspólnoty działania, wspólnoty wartości oraz wspólnoty powinności⁹.

Szansą na aktywizację rodziców i pozyskanie ich zainteresowania może być podniesienie atrakcyjności, wzajemnych kontaktów, wypracowanie nowych form i jakościowo atrakcyjnych koncepcji współdziałania oraz doskonalenie już istniejących wzajemnych relacji. Przemysłana strategia współpracy z rodziną może sprzyjać budowaniu

⁷ J. Szempruch, *Nauczyciel w zmieniającej się szkole*, Rzeszów 2001, s. 165.

⁸ Tamże, s. 166–167.

⁹ A.W. Janke, (red.) *Pedagogiczna relacja rodzina – szkoła. Dylematy czasu przemian*, Bydgoszcz 1995, s. 54.

pozytywnych kontaktów, rozwijaniu motywacji do wzajemnej współpracy oraz pozwala nadać sens i wartość podejmowanym działaniom. D. Bierowska pisze: „Skonsolidowane oddziaływanie rodziców i nauczyciela na dziecko ma terapeutyczny wpływ na jego równomierny rozwój psychiczny, fizyczny i duchowy a zamierzonym efektem tych działań jest próba ukierunkowania człowieka edukacyjnego i twórczego”¹⁰.

Ważne jest, aby upowszechnić wśród rodziców wiedzę o tym, że aktywny udział w procesie szkolnej edukacji dzieci to nie tylko ich prawo, ale i obowiązek. Do realizacji tego zadania przyczynić się mogą według B. Pawlak¹¹:

- nauczyciele poprzez częsty kontakt z rodzicami,
- dyrektorzy szkół, którzy odpowiadają za umieszczenie odpowiednich zapisów w statutach podległych im placówek,
- władze lokalne, których rolą jest wspieranie funkcjonujących i powstających stowarzyszeń i organizacji rodzicielskich,
- władze oświatowe, kuratoria i uczelnie pedagogiczne, poprzez organizację konferencji i seminariów poświęconych prawom i obowiązkom rodziców we współczesnej szkole.

Urszula Ordon

Bibliografia:

- Bierowska D., *Rola nauczyciela w pedagogizacji rodziców*, „Życie Szkoły” 2002, nr 3.
- Janke A. W., (red.) *Pedagogiczna relacja rodzina – szkoła. Dylematy czasu przemian*, Bydgoszcz 1995.
- Kawula S., Brągiel J., Janke A. W., (red.) *Pedagogika rodziny*, Toruń 1999.
- Pawlak B., *Integracja oddziaływań wychowawczo-dydaktycznych nauczycieli i rodziców w edukacji wczesnoszkolnej*, [w:] *Edukacja wczesnoszkolna w kontekście reformy systemu szkolnego*, (red.) E. Marek i R. Więckowski, Piotrków Trybunalski 2000.
- Szempruch J., *Nauczyciel w zmieniającej się szkole*, Rzeszów 2001.
- Szumna D., *O nową jakość pedagogicznych relacji przedszkola i rodziny*, „Wychowanie w Przedszkolu” 2002, nr 6.

¹⁰ D. Bierowska, *Rola nauczyciela w pedagogizacji rodziców*, „Życie Szkoły” 2002, nr 3, s. 149.

¹¹ B. Pawlak, *Integracja...*, s. 307.